

побудувати більш логічну структуру державного внутрішнього фінансового контролю.

Література

1. Бюджетний кодекс [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2542-14>.
2. Дереконь В.М. Аудит як форма фінансового контролю та складова адміністративно-правової інфраструктури детінізації економічних відносин в Україні : автореф. дис... канд. юр. наук: 12.00.07 / В.М. Дереконь. – Ірпінь, 2007. – 21 с.
3. Дубенко Н.В. Бухгалтерський облік і контроль за грошовими коштами та розрахунками на державних підприємствах Міністерства аграрної політики України : автореф. канд. дис. / Н.В. Дубенко. – К., 2006.
4. Концепція розвитку державного внутрішнього фінансового контролю на період до 2015 року : схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 травня 2005 р. № 158 (в редакції Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 жовтня 2008 р. № 1347-р) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1347-2008-%F0>.
5. Майданевич П.Н. Пути повышения эффективности внутренних ревизий на газоснабжающих предприятиях / П.Н. Майданевич, В.Д. Белик // Культура народов Причерноморья. – 2005. – № 73. – С. 108–116.
6. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mi№agro.kiev.ua/stat/strukture/struk.php>.
7. Положення про Міністерство аграрної політики України : затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 1 листопада 2006 р. № 1541 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1541-2006-%EF>.
8. Порядок взаємодії органів державної контрольно-ревізійної служби з контрольно-ревізійними підрозділами міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, їх територіальних органів при здійсненні планових та позапланових контрольних заходів : Наказ Головки КРУ України від 18.11.2003 р. № 274 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z1112-03>.
9. Порядок здійснення міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади внутрішнього фінансового контролю : Постанова КМУ від 22 травня 2002 р. № 685 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=685-2002-%EF>.
10. Про порядок заповнення форми звіту № 11 – ревізія про контрольно-ревізійну роботу підрозділів внутрішнього фінансового контролю : Інструкція, затверджена наказом Головки КРУ України від 11.03.2003 р. № 55 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0232-03>.
11. Стандарти державного фінансового контролю за використанням бюджетних коштів, державного і комунального майна : Наказ Головки КРУ України від 09.08.2002 р. № 168 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/32841;jsessionid=2490725DEEF17A3D9FF42465F7A577BE>.
12. Стратегія розвитку системи державного фінансового контролю, що здійснюється органами виконавчої влади : затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2003 р. № 1156 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1156-2003-%EF>.
13. Хмельков А.В. Нормативно-правовий механізм державного фінансового контролю в Україні / А.В. Хмельков // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2008. – Вип. 3 (22). – 472 с.
14. Хмельков А.В. Удосконалення системи державного фінансового контролю в Україні / А.В. Хмельков // Актуальні проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку економіки України : матеріали наук.-практ. конф.; 27 листопада 2007 р. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2008. – 408 с.

УДК 351.428

РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Малофєєв Т.Р.

аспірант Класичного приватного університету

Annotation

The author explores the basic problems of development of food retail industry, its production potential, features of reconstruction and technical retooling of enterprises of food retail industry, strategy of forming of market of food, state measures of stabilizing of food retail industry in the article.

Анотація

У статті досліджено основні проблеми розвитку харчової промисловості, її виробничий потенціал, особливості реконструкції й технічного переоснащення підприємств харчової промисловості, запропоновано стратегію формування ринку продовольства, державні заходи щодо стабілізації харчової промисловості.

Ключові слова

Харчова промисловість, оборотний капітал, інвестиції, зростання, заборгованість, сільськогосподарське виробництво, капіталовкладення.

I. Вступ

На сучасному етапі розвитку склалося важке економічне становище для всього народного господарства України, а особливо для харчової промисловості, оскільки ця галузь дуже залежить від інших галузей – машинобудівної, хімічної, нафтопереробної, а також від платоспроможності населення. Вітчизняна харчова промисловість вимушена конкурувати із сусідніми країнами, де продукти харчування дешевші. Не рідкі випадки, коли в Україну поставляються неякісні або прострочені продукти, підробки. Через неврегульованість законодавства контролювати імпорт продовольчих товарів в Україну дуже складно. Зазначені фактори справляють негативний вплив на розвиток і конкурентоспроможність української харчової промисловості.

II. Постановка завдання

Мета статті – дослідити регіональний розвиток харчової промисловості України.

II. Результати

Питаннями розвитку економічних відносин в АПК займалися П.Т. Саблук, В.І. Бойко, П.П. Борщевський, О.Б. Бутнік-Сіверський, Л.В. Дейнеко, А.А. Заїнчковський, М.П. Сичевський, І.А. Чепурнов та інші. Проте недостатньо уваги приділялося питанню регіонального розвитку харчової промисловості України.

Слід зазначити, що наявні великі проблеми в сировинній базі харчової промисловості – сільськогосподарському виробництві. Майже в кожного сільгоспвиробника є велика заборгованість по платежах до держбюджету, через що їх рахунки у банках закриваються, вони не мають змоги розплатитися з постачальниками запчастин, нової техніки, пально-мастильних матеріалів, потрапляють у залежність від бізнесменів і ви-

мушені віддавати продукцію за мінімальною ціною, ледве покриваючи власні витрати. І навіть ціні, за якими закупаються продукти сільгоспвиробництва державою, також далеко від світових.

Але й у такій складній ситуації харчова промисловість функціонує, намагаючись вирішити проблеми шляхом пошуку інвесторів, як за кордоном і у власній державі, запроваджуючи нові технології.

Природно-ресурсний потенціал сільського господарства України представлений земельними, водними, кліматичними і біологічними ресурсами. Серед них найважливіше значення має земля, яка є основним засобом виробництва в сільському господарстві. Протягом останніх десятиліть розвиток цієї галузі відбувався саме на основі максимального залучення у виробництво земельних угідь. Сприятливий клімат і родючі землі – основа продовольчої безпеки держави та нарощування експортного потенціалу її агропромислового комплексу. При цьому особливо важливе значення має те, що біокліматичний потенціал України здатний забезпечити високу продуктивність рослинництва і тваринництва.

У сільському господарстві України використовується 16 507,8 тис. га дефляційно небезпечних орних земель, з них 7223 тис. га середньо- і 293 тис. га сильнодефляційно небезпечних, у тому числі 1515 тис. еродованої ріллі. Водна ерозія наявна на площі 10 583 тис. га ріллі, з якої 2238 тис. га середньо- і 477 тис. га сильнозмиті орні землі. З екологічних і економічних міркувань орні землі, що піддаються деструктивному впливу природного і господарського характеру, доцільно трансформувати в інші угіддя (сіножаті, пасовища) або заліснити з метою зменшення деградації та екологічного оздоровлення довкілля, включаючи водойми [4].

Протягом останніх десятиліть площа сільськогосподарських угідь зменшилася на 178 тис. га (ріллі на 285 тис. га) у зв'язку з переведенням їх до категорії несільськогосподарських земель, у рамках здійснення землеохоронних заходів. Частково землі відводилися різним землекористувачам для несільськогосподарської діяльності.

Одним з найважливіших показників, що характеризують наявність придатних для ведення сільського господарства земель, є землезабезпеченість (площа продуктивних земель у розрахунку на душу населення). Впродовж 35 років у зв'язку зі збільшенням кількості населення і зменшенням площі угідь землезабезпеченість в Україні мала тенденцію до зниження [3].

Стабілізація землезабезпеченості в останні роки пояснюється переважанням темпів зменшення кількості населення над

темпами скорочення площі продуктивних угідь. У подальшому слід очікувати зниження землезабезпеченості в Україні через вилучення частини малопродуктивних угідь із господарського обігу. Це зумовлює необхідність пошуку шляхів екологічнобезпечної інтенсифікації землеробства, збереження і розширеного відтворення родючості ґрунтів.

Всього за повоєнний період було затоплено майже 1,2 млн га сільськогосподарських угідь. Це порушило екологічну рівновагу між окремими видами угідь (орними землями, луками і пасовищами, лісами, болотами і водними екосистемами). Отже, причиною зниження відтворювальної здатності біосфери, продуктивності та економічної ефективності використання природно-ресурсного потенціалу сільськогосподарського виробництва стала неправильна система природокористування.

Ефективне й екологічнобезпечне використання біокліматичного потенціалу та природної родючості земель є визначальним стратегічним чинником виробничої діяльності людини в сучасному світі. Очевидно, що площа земельних ресурсів, особливо сільськогосподарських угідь, не збільшується, а навпаки – зменшується. Родючість земель легше втратити, ніж відновити. До того ж останнє потребує значних зусиль, коштів, ресурсів, часу.

В Україні по областях спостерігаються значні відмінності в обсягах загального сільськогосподарського водоспоживання, у тому числі витрат водних ресурсів на зрошення земель та сільськогосподарське водопостачання і темпів їхнього зниження. Проблема зниження водомісткості сільськогосподарської продукції та підвищення водовіддачі в аграрній сфері значною мірою залежить від того, як використовуються водні ресурси у зрошуваному землеробстві України. Для нашої країни реальним є зменшення середніх поливних норм, як мінімум, на 20–25% за рахунок зменшення витрат цих ресурсів з розподільно-провідної мережі, впровадження сучасної поливної техніки і технології зрошення земель тощо [1].

Питання інвестування належать до одних з найважливіших, від яких залежить функціонування й розвиток харчової промисловості в умовах ринкової економіки. Завдяки інвестиціям розширюються й удосконалюються виробничі потужності та основні фонди, забезпечуються необхідні пропорції. Інвестиції у виробничу сферу мають забезпечити підвищення технічного рівня й поліпшення розміщення діючих виробництв, а також необхідний приріст потужностей.

Інвестиційні рішення приймають з питань оптимізації структури активів, їх заміни чи ліквідації; розроблення методів і засобів реалізації інвестиційної політики; визначення потреби у фінансових коштах; реалізації інвестиційних проектів; управління пакетом цінних паперів. Вони можуть бути коротко- й довгостроковими. Перші спрямовані на визначення структури капіталу на поточний період, їх прийняття передбачає врахування нинішніх тенденцій розвитку ринку. Довготермінові рішення мають забезпечити успішне функціонування виробництва в майбутньому. Вони базуються на використанні сучасних методів аналізу для вибору оптимальних напрямів і шляхів розвитку виробництва на перспективу з урахуванням об'єктивних закономірностей.

З метою забезпечення оптимального функціонування виробництва необхідно розробити й реалізувати політику оптимального поєднання використання власних і позичених коштів; залучення капіталу на най-вигідніших умовах; дивідендну політику тощо.

Фінансування й державне кредитування капітального будівництва в харчовій промисловості регламентують закони України “Про інвестиційну діяльність”, “Про банки і банківську діяльність”, а також інші законодавчі й нормативно-правові акти країни, зокрема Положення про фінансування та державне кредитування капітального будівництва в країні, затвержене Міністерством економіки, Міністерством фінансів, Державним комітетом у справах містобудування та архітектури. Це Положення обов'язкове для підприємств і організацій усіх форм власності при фінансуванні та кредитуванні за рахунок державних і змішаних капітальних вкладень нового будівництва, розширення, реконструкції, технічного переоснащення діючих підприємств, проектних робіт, консервації (розконсервації) об'єктів, а також у разі придбання обладнання, що не потребує монтажу й не входить до кошторису будов. При будівництві, яке здійснюється за рахунок недержавних капітальних вкладень, зазначене Положення має рекомендаційний характер.

Практика свідчить: найбільш ефективні напрями капіталовкладень у харчовій промисловості – реконструкція й технічне переоснащення виробництва. Це дає змогу за короткий час, з меншими витратами, ніж при новому будівництві, оновлювати матеріально-технічну базу, освоювати нові потужності [2].

Технічне переоснащення діючих підприємств передбачає встановлення нових машин і устаткування на діючих площах, упровадження автоматизованих систем

управління і контролю, сучасних методів управління виробництвом, модернізацію і технічне переоснащення природоохоронних об'єктів, опалювальних і вентиляційних систем, підключення до централізованих джерел тепло- й електропостачання. Його слід здійснювати за проектами й кошторисами на окремі об'єкти або види робіт, які розробляють на основі єдиного техніко-економічного обґрунтування і згідно з планом підвищення техніко-економічного рівня галузі.

Щодо розширення діючих підприємств, то воно передбачає будівництво нових і збільшення потужностей діючих об'єктів на існуючих або прилеглих до них територіях. Реконструкція діючих підприємств передбачає перебудову, пов'язану з удосконаленням виробництва і підвищенням його техніко-економічного рівня на основі науково-технічного прогресу. Реконструкція потребує комплексного проекту, який передбачає розширення виробничих потужностей, поліпшення якості та асортименту продукції (в основному без збільшення чисельності працюючих), поліпшення умов праці та охорони навколишнього середовища.

При реконструкції можливі перебудова окремих споруд основного й допоміжного призначення, будівництво нових і розширення існуючих об'єктів з метою ліквідації диспропорцій у технологічних ланцюгах. Слід також вжити заходів щодо впровадження мало- й безвідхідних технологій та гнучких виробництв; скорочення робочих місць; підвищення продуктивності праці; зниження матеріаломісткості виробництва й собівартості продукції; зростання фондівіддачі та інших техніко-економічних показників діючого підприємства.

Нове будівництво слід розпочинати лише за умови, якщо реконструкція, технічне переоснащення та розширення діючих підприємств не можуть забезпечити необхідного приросту виробничих потужностей, поліпшення якості продукції, підвищення ефективності виробництва.

Останнім часом в Україні значно зменшилися обсяги капіталовкладень і будівельно-монтажних робіт на підприємствах усіх форм власності.

Отже, загальні капіталовкладення в економіку України в 2006 р. порівняно з 1998 р. становили 22,7%, у тому числі в промисловість – 26,4%, в сільське господарство – лише 8%. Таким чином, капіталовкладення в харчову промисловість зменшилися на 57,3%, в м'ясну і молочну – на 68,7%, у рибну – на 94%.

За цих умов капіталовкладення спрямовуються на пускові та найважливіші об'єкти, будівельна готовність яких перевищує 70%.

Запроваджено картки з відповідними показниками на кожен будову й потужність, а також титули будов. Частка державної власності в майні підприємства-забудовника визначається на час заповнення титулу.

Капітальні вкладення за рахунок бюджетних коштів і коштів позабюджетних фондів виділяються на безповоротній основі лише підприємствам, 100% власності яких належать державі, усім іншим суб'єктам господарювання – лише на зворотній та платній основі.

Підприємствам недержавної форми власності капіталовкладення виділяються на умовах кредиту з виплатою відсотків на рівні облікової ставки Національного банку України із застосуванням коефіцієнта 1,2 або за умови передачі в державну власність частки (паю, акцій) у статутному фонді підприємства, еквівалентної одержаним коштам.

За останні роки в харчовій промисловості склалося вкрай важке становище з реконструкцією й технічним переоснащенням діючих підприємств. Основна причина – недостатнє виділення лімітів централізованих капіталовкладень та коштів для їх фінансування, що призвело до постійного порушення строків введення в дію потужностей для виробництва харчової продукції [3].

Враховуючи положення, що склалося в країні щодо фінансування капітального будівництва та з метою забезпечення розвитку вітчизняної економіки, Президент та Уряд України заохочують іноземних інвесторів. Найбільші обсяги іноземних інвестицій надійшли з Нідерландів, Німеччини, США, Росії. Значний інтерес інвестори виявляють до підприємств харчової промисловості, торгівлі, хімічної промисловості, машинобудування тощо. Іноземні кошти вкладено в 6,4 тис. українських підприємств.

Визначаючи шляхи підвищення ефективності інвестиційної політики в харчовій промисловості, слід враховувати таке: одна з основних особливостей капітального будівництва полягає в тому, що виробничий цикл має відносно тривалий період. Залежно від характеру й призначення об'єктів строки будівництва можуть бути від кількох місяців до кількох років, унаслідок цього на незавершене будівництво витрачаються значні кошти.

Що коротші строки будівництва, то менше коштів потрібно для зведення однієї й тієї ж кількості об'єктів, то раніше нові потужності розпочнуть випуск продукції й скоротиться термін окупності капіталовкладень.

Розподіл капітальних вкладень між об'єктами будівництва (з урахуванням нормативних строків спорудження) та концентрація їх на пускових будовах – важливі умови під-

вищення їхньої ефективності. Водночас подовження строку будівництва, як і уповільнення обороту капіталовкладень, призводить до подорожчання будівництва.

Важливий фактор ефективності капіталовкладень – удосконалення відтворювальної структури основних фондів шляхом підвищення частки реконструкції та технічному переоснащенню діючих основних фондів.

Ефективність капіталовкладень значною мірою визначають розвиток матеріально-технічної бази будівництва, рівень заводської готовності будівельних конструкцій і деталей, темпи переоснащення будівельних організацій на основі нової техніки і підвищення рівня механізації основних і допоміжних робіт. Збільшення частки типових проектів у будівництві знижує кошторисну вартість об'єктів, скорочує строки спорудження їх, підвищує продуктивність праці.

Важливим напрямом підвищення ефективності інвестицій є вдосконалення організаційних форм будівництва, підвищення рівня концентрації виробництва в будіндустрії. Удосконалення структури будівництва передбачає поєднання проектування і будівельних робіт в один технологічний ланцюжок, який дасть змогу за короткий час вводити в дію виробничі потужності й об'єкти.

При визначенні напрямів інвестиційної політики слід враховувати такий фактор підвищення ефективності капіталовкладень, як збільшення частки витрат на устаткування, тобто на активну частину основних фондів. Отже, в інвестиційній політиці харчової промисловості пріоритетом має бути технічне оснащення діючих підприємств.

Особлива увага сьогодні приділяється вмілому використанню капіталу. Адже постійно наявна нестача інвестицій при зростанні вартості капітального будівництва, техніки, створенні капітало- та наукоємних виробництв. Звісно, модернізувати діючі підприємства потрібно. Але робити цей широкомасштабний захід доцільно лише тоді, коли прибутки підприємств будуть достатніми для створення фондів нагромадження і споживання, а банки кредитуватимуть довгострокові інвестиційні проекти. Альтернативи тут не існує. Які ж джерела фінансування можна залучити для технічного переоснащення галузі?

Передусім прибуток, що залишається на підприємствах, спрямовується на реконструкцію і технічне переоснащення виробництва. Потім – амортизаційні відрахування. Адже підвищення інвестиційної активності безпосередньо пов'язане із визначенням амортизації як основного ресурсу та фінансового джерела

капіталовкладень. Уповільнити знос основних фондів можна й шляхом прискореної амортизації, яка є головним напрямом відновлення основних виробничих фондів. Ще одне джерело фінансування – кошти від приватизації підприємств з виробництва хлібопродуктів, які можна спрямувати на технічне й технологічне оновлення виробництва. І нарешті, доцільно залучити гроші комерційних банків, а також населення та приватизаційні сертифікати. Це підвищить привабливість підприємств галузі для потенційних інвесторів.

Аналіз попиту за доходами показує, що із скороченням своїх доходів споживачі розширюватимуть купівлю продуктів низької категорії (коефіцієнт еластичності попиту на картоплю, капусту, столові буряки тощо становить 0,3–0,35). Тому виробництво цих продуктів має більші шанси на розширення. А в галузі тваринництва, садівництва, виноградарства, навпаки, прогнозують застій.

З метою подолання негативних тенденцій у розвитку ринку продовольства необхідно насамперед посилити державне регулювання ринкових відносин, підвищити ефективність використання ресурсів, розширити державну допомогу господарствам. Держава може здійснювати регулювання ринку через цінову і кредитно-податкову політику, а також через створення відповідних умов для зміцнення матеріально-технічної бази господарств, удосконалюючи податкову систему й інших інструменти регулювання ринку, для стимулювання залучення інвестицій і розвитку НТП.

Цінова політика держави тільки тоді зуде ефективною, коли ціни на сільськогосподарську продукцію забезпечать необхідні темпи розширеного відтворення виробництва, а прибуток на вкладений капітал буде не нижчим, ніж за інших можливих напрямів його використання.

Поліпшити економічне становище господарств могло б упровадження такого заходу, як відшкодування з бюджету суми ПДВ, виплаченої постачальникам за виконані роботи, надані послуги, придбані матеріальні ресурси, пальне, основні засоби виробництва і нематеріальні активи.

У період переходу до ринкової економіки, поряд із розвитком нових, конкурентоспроможних джерел поставок засобів виробництва, використанням нових каналів збуту, зберігання, переробки і розподілу продукції, необхідно поліпшити державні поставки та відновити держзамовлення на всі види сільськогосподарської продукції, розширити інтервенційні заготівлі.

Доцільно практикувати укладання ф'ючерських контрактів, пільгове кредитування сільськогосподарських підприємств, забез-

Держава та регіони

печення зустрічного продажу необхідних їм ресурсів за пільговими цінами.

Слід розширити захист вітчизняних товаровиробників, зокрема:

- збільшити митний податок на імпорту продуктів;
- скасувати попередню оплату та податки на експорт продуктів;
- ввести граничну торговельну надбавку (не більшу ніж 20%) на вітчизняну сільськогосподарську продукцію;
- створити сприятливі умови для ввезення ресурсів, необхідних для впровадження прогресивних технологій вирощування і переробки продукції, звільнивши господарства від сплати митного податку та ПДВ;
- реалізувати комплекс заходів щодо розширення зовнішнього ринку сільськогосподарської продукції, продуктів її переробки.

Економічну політику держави необхідно спрямувати на підвищення ефективності використання виробничого потенціалу сільськогосподарських підприємств, зміцнення ОПГ населення і селянських (фермерських) господарств, забезпечення прогресивних структурних зрушень у виробництві сільськогосподарської продукції, реалізацію ефективних шляхів і засобів розв'язання соціальних проблем на селі. Вирішальне значення тут матиме вдосконалення територіального розміщення виробництва продукції. Його раціональне розміщення сприятиме прискоренню темпів зростання продуктивності праці, підвищенню конкурентоспроможності продукції, збільшенню маси прибутку на капітал. Найефективнішого використання ресурсів можна домогтися лише тоді, коли кожний продукт вироблятиметься в регіонах з найсприятливішими природно-економічними умовами, оскільки в сільському господарстві продукція вирощується працею не тільки людини, а й природи. На її частку припадає близько 30–40% загальної вартості створеного в сільському господарстві продукту.

А якщо держава й надалі самоусуватиметься від регулювання ринку, то зростання цін на промислові товари, що триває, і відповідне зменшення мінової вартості сільськогосподарської продукції, наповненості внутрішнього ринку через зниження купівельної спроможності населення неминує призвести до ще більшого спаду виробництва й банкрутства господарств.

Отже, стратегія формування ринку продовольства базується, насамперед, на врахуванні купівельної спроможності населення, а також на можливостях зміцнення вітчизняного сільськогосподарського виробництва, розвитку системи маркетингу, сти-

мулювання експорту й обмеження імпорту продуктів, розширення державного регулювання ринкових відносин. Збалансованість попиту і пропозиції сприяє заощадженню коштів, розвитку справедливої конкуренції та захисту споживачів і товаровиробників.

Основна надія покладається на державне втручання в економічні відносини, державну допомогу (дотації та субсидії). Метою, яку ставили при цьому урядові чиновники, було залучення до бюджету тіньових грошей. Тіньовики просто проігнорували цю урядову ініціативу. Натомість постраждали законослухняні підприємці – ці патенти обернулись для них додатковими втратами, які майже не можна компенсувати: ціна товарів стрімко зросла. Друга урядова ініціатива, яка мала негативні наслідки, – заборона з 1 січня 1997 р. продажу товарів, на яких немає відповідної інформації українською мовою. Багато товарів було придбано задовго до цього заходу із “захисту споживача” – що ж тепер із ними робити торгівлі? Звісно, що тіньовиків це може тільки порадувати. Тому продовжувати закликати до подальшого втручання держави в економіку – це значить суттєво погіршити ситуацію.

IV. Висновки

Формування соціально орієнтованої економіки передбачає вирішення стратегічного завдання – створення в Україні потужної харчової індустрії для забезпечення нормальної життєдіяльності населення, відновлення й збереження його здоров'я, вдосконалення сільськогосподарського виробництва, соціальної переорієнтації базових галузей промисловості країни, наповнення фінансами державного бюджету. Виходячи із цього, розвиток харчової промисловості має бути пріоритетним напрямом економічної політики держави, ця галузь є надійним джерелом поповнення державного бюджету і значних валютних надходжень.

Для стабілізації становища в ряді галузей харчової промисловості необхідно:

- оновити матеріально-технічну базу, модернізувати виробництво, збільшити обсяги випуску конкурентоспроможної продукції й розширити її асортимент, активізувати роботу щодо залучення іноземних інвестицій та кредитів;
- забезпечити пріоритетність розвитку галузей здійсненням державної фінансово-кредитної підтримки підприємств за рахунок розширення видів їх кредитування, а також виділення з державного бюджету коштів для кредитування міжсезонних витрат підприємств цукрової, маслосібно-жирової, плодоовочеконсервної, виноробної та інших галузей;
- продовжувати протекціоністську політику щодо вітчизняного товаровиробника;

- створити оптові ринки продовольчих товарів, розширити мережу фірмової торгівлі, а отже, зменшити кількість посередників при реалізації продукції, завдяки чому буде знижено ціни й збільшено обсяги її продажу;
- запровадити регулювання ринків зерна, цукру, олії, алкогольних напоїв;
- відновити традиційні й освоїти нові зовнішні ринку збуту, зокрема, створити за кордоном постійно діючі представництва окремих галузей, підприємств, регіонів;
- активізувати роботу щодо створення інтегрованих структур, до складу яких повинні ввійти переробні і сільськогосподарські підприємства, фірмові магазини, організації, які спеціалізуються на матеріально-технічному забезпеченні й збуті продукції.

УДК 351.84

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Меленюк В.О.

Енергодарський інститут державного та муніципального інституту ім. Р.Г. Хеноха Класичного приватного університету

Annotation

The author explores the features of public social policy, interpretation of concept of social policy, method of measuring of integral index of social feel in the article.

Анотація

У статті досліджено особливості державної соціальної політики, розглянуто поняття соціальної політики, методу вимірювання інтегрального індексу соціального самопочуття.

Ключові слова

Соціальна політика, держава, державне управління, соціальна інфраструктура, суспільство, життєвий рівень.

I. Вступ

Розбудова української державності за принципами демократії передбачає переосмислення основних напрямів соціальної політики. Одним з базових завдань державного управління повинно стати формування нової національної соціальної стратегії.

II. Постановка завдання

Мета статті – дослідити теоретичні основи державної соціальної політики в Україні.

III. Результати

Різні фундаментальні підходи, а також особливості соціальної політики української держави досліджувались та розроблялись багатьма вітчизняними вченими, серед них: В. Бідак, В. Гайдучський, Л. Гончарук, Е. Лібанова, О. Палій та В. Скуратівський, А. Сіленко, С. Сіденко та інші.

Література

1. Дейнеко Л.В. Розвиток харчової промисловості України в умовах ринкових перетворень / Л.В. Дейнеко. – К.: Знання, 1999. – 331 с.
2. Лиськов В.В. Реформування харчової промисловості України / В.В. Лиськов // Вісник аграрної науки. – 1999. – № 7. – С. 7–9.
3. Осипов П.В. Интегральный производственный потенциал пищевой промышленности / П.В. Осипов. – Одесса: Институт проблем рынка и экономико-экологических исследований НАН Украины, 2004. – 289 с.
4. Сичевський М.П. Удосконалення організаційно-економічного механізму розвитку харчової промисловості України / М.П. Сичевський. – К.: Науковий світ, 2004. – 374 с.

Особливу увагу вивченню механізмів активізації соціальної політики на державному рівні приділяють такі відомі вітчизняні науковці, як А. Амоша, Н. Борецька, С. Вовканич, Т. Заєць, А. Крупнік, В. Мандибура, В. Новиков, О. Новикова, У. Садова та Л. Семів, П. Шевчук. Окремі аспекти проблеми з точки зору державного управління розглядали А. Дегтяр, Д. Карамішев, В. Нікітін, Г. Одинцова та інші.

Історичний аналіз розвитку людської цивілізації показує, що індивідуальні потреби, добробут, економічна та соціальна безпека як окремої людини, особистості, так і цілих спільнот формуються не ізольовано від соціального середовища, а в певній системі поглядів, цінностей та уявлень, які реалізуються в суспільних відносинах та діяльності відповідних політичних інститутів. Одним із головних предметів вивчення та засобом реалізації процесів соціального буття є соціальна політика як суспільний феномен і вид практичної діяльності людства. Хоча розроблення (часом спонтанне) і впровадження основних принципів соціальної політики мають давню історію, утверджуватись як академічна дисципліна вона почала лише наприкінці XIX ст.

Світовий і вітчизняний досвід показує, що найбільші соціальні перетворення є успішними настільки, наскільки свідомо та відповідально в них беруть участь інститути громадянського суспільства та громадяни дер-